

Тема: Історичний колорит твору та засоби його створення. Динаміка сюжету і гумор

Мета: розвиток компетентностей

предметних і комунікативних: знання і розуміння сюжету роману «Айвенго», поняття історичний роман та історичний колорит; уміння усвідомлено читати і сприймати на слух текст твору, відповідати на питання за змістом прочитаного / почутого тексту / медіатексту, формулювати питання до нього, стисло або вибірково переказувати прочитане та/або почуте; знаходити приклади засобів створення історичного колориту, висловлювати своє ставлення до зображених у творі людей, подій, ситуацій, явищ тощо;

ключових: розвиток уміння визначати головну і другорядну інформацію в тексті / медіатексті; формування умінь візуалізувати враження від почутого та/або прочитаного художнього тексту / медіатексту, коментувати та інтерпретувати художній текст; співвідносити зміст сприйнятого художнього тексту / медіатексту з історичним і культурним контекстом; проектувати власний життєвий досвід на описані у творі життєві ситуації.

Обладнання: підручники, зошити, інформаційна картка, ПК, презентація.

Тип уроку: урок формування нових знань, умінь та навичок.

Зміст уроку

I. Актуалізація знань

Хвилинка творчості. Презентації хмар слів, асоціативних карток, розповідей про хрестові походи та короля Річарда Левове Серце.

Інтерактивна вправа. Кросворд «Вальтер Скотт. Факти життя»: <https://learningapps.org/display?v=p1spyvdp324>

Бесіда з учнями за змістом домашнього завдання.

- Які історичні події покладені в основу роману «Айвенго»?
- Які прошарки суспільства та їхнє життя змальовані В. Скоттом? (Представлення результатів заповненої таблички.)

II. Мотивація навчальної діяльності

Визначення очікуваних результатів відповідно до орієнтирів навчальної програми.

Вступне слово вчителя. У романі «Айвенго» переплетені кілька сюжетних ліній, які розвиваються через мотиви різного характеру. Це дозволяє авторові широко представити епоху, зобразити її життєвий устрій і звичаї, суперечності й конфлікти. Уже декілька століть читачі захоплюються точним та детальним зображенням середньовічної Англії. Атмосферу XII ст. допомагає відчутти історичний колорит. А якими засобами письменник досяг цього ефекту – це завдання нашого дослідження.

III. Сприйняття і засвоєння матеріалу

Розповідь вчителя. Вальтер Скотт заслужено вважається родоначальником жанру історичного роману. Але письменник створив жанр не на порожньому місці. Елементи історичного роману почали формуватися ще в античну добу (твори про Александра Македонського, Троянську війну). Історичні події є, наприклад, джерелом сюжетів у хроніках В. Шекспіра, французьких романах XVII ст. Але письменника не задовольняло те,

що історія там була лише тлом для незвичайних пригод персонажів, історичні факти нерідко замінювалися вигадками або події показувалися лише на рівні «історії королів».

В. Скотт пішов власним шляхом: історичних осіб він перевів на другорядні ролі, а в центрі подій помістив вигаданих персонажів, на долю яких впливає зміна епох. Таким чином митець показав, що рушієм історії є не стільки правителі, як народ. Він описує історичну епоху детально, але завжди пов'язує її із сучасністю, показує, як подібні проблеми вирішувалися в минулому. В. Скотт, ґрунтовно знаючи історію, дуже детально відтворив атмосферу і колорит епохи, чим приголомшував своїх сучасників. Таких картин у літературі ще не було. Це було справжнім відкриттям для читачів. Тому саме В. Скотт розробив явище історичного колориту.

Опрацювання літературознавчих понять. Історичний колорит – наявність у художньому творі прикмет історичного минулого. Це імена історичних героїв, згадки про історичні події, описи старовинних звичаїв, побуту, одягу персонажів, вживання відповідної лексики (застарілі слова, історизми, екзотизми) тощо.

Презентація Адріани Химинець. «Вальтер Скотт. Життєвий і творчий шлях»:
https://drive.google.com/file/d/1bMrSAbuKPvtBu8SSX6cw1Ag3IJFG9BKF/view?usp=drive_link

– Що ви дізналися нового з презентації про захоплення автора історією та особливості історичного роману Вальтера Скотта?

IV. Формування знань, умінь, навичок, компетенцій

Нотатки на полях. Прочитайте матеріал інформаційної картки, що характеризує творчість В. Скотта та поясніть, як проявляється історичний колорит.

Основні художні принципи історичного роману В. Скотта	Прояви історичного колориту (можливі варіанти записів)
Історичний роман має показувати переломні епохи, які формували національну культуру; показувати усі суперечності часу, відтворювати голоси безпосередніх свідків минулого, звертаючись до народного епосу.	Згадуються історичні події, названі імена історичних осіб, географічні назви. Твори народного епосу є основою створення колориту.
Історичний процес не рухають окремі видатні особи; це масовий рух, у якому окремі представники і народ в цілому рівноправні, тому роман не повинен перетворюватися на життєпис видатних персон, а показувати вплив історії на прості людські долі.	Широке охоплення подій, життя усіх суспільних прошарків, панорамність опису.
Кожна історична епоха має свій неповторний вигляд, особливості побуту, звичаї і т. д., тому автор історичного роману повинен знати епоху в її різноманітній речовій і духовній деталізації.	Художні деталі, описи побуту, відтворення звичаїв, показ духовного життя певного часу.
Письменник не має морального права виступати від імені однієї з ворогуючих сторін; він повинен захищати добру волю і здоровий глузд, прагнути примирення ворогуючих таборів.	Розкриття стосунків між різними верствами населення – один з елементів історичного колориту.

Робота з художнім текстом. Аналіз епізоду роману «Вечеря в замку Седріка Сакса».

- З якою метою автор збирає в будинку Седріка таку різноманітну компанію?
- Кого прихистив Седрік Сакс? Як це характеризує власника замку? Чи однакове його ставлення до різних гостей? Чи готовий він поступитися своїми принципами заради дотримання звичаю гостинності?
- Охарактеризуйте ставлення Седріка до норманів, своїх слуг, єврея Ісаака, спираючись на текст твору.
- Як поведуться в гостях пріор Еймер та Бріан де Буагільбер? Чи засвідчили вони повагу до господарів? Чи гідна їхня поведінка звання священника та рицаря?
- Що для розуміння епохи додає опис поведінки єврея Ісаака? Чому паломник виявився до нього найдобрішим?
- Про які середньовічні звичаї ми дізналися з цього епізоду роману?
- Які моменти цього епізоду пронизані гумором?

Аналіз епізоду «Лицарський турнір в Ашбі».

- Чи можна назвати турнір важливою подією? Подібні турніри є розвагою чи мають значно глибший зміст?
- Як за описом турніру можна скласти враження про середньовічне англійське суспільство?
- Чи дотримувалися лицарського кодексу честі всі учасники турніру?
- Як Локслі (Робін Гуд) проявив себе під час турніру? Чому В. Скотт запозичив цей баладний сюжет та кілька інших для свого роману?
- Які епізоди турніру мають гумористичну складову?

Етнокультурний екскурс. Лицарські турніри – культурна заміна війні в мирний час, аби чимось зайняти войовничих лицарів. Турніри сприяли вдосконаленню бойового мистецтва лицаря, давали можливість проявити відвагу, здобути визнання. Змагання відбувалося публічно, при широкому скупченні знаті та народу. Найчастіше турніри тривали тиждень. Змагання тривали від полудня й до смеркання, після чого починався бенкет.

Умови турнірів були різноманітними. Як правило, вони починалися з поєдинку окремих лицарів, завдання полягало в нанесенні противнику удару списом у певне місце (у груди або центр щита) або в тому, щоб повалити супротивника на землю, вибити його із сідла. Перший день зазвичай відводився для змагань молодих та недосвідчених лицарів. Згодом організовувалися групові тренування для відточування військової майстерності рицарських загонів. До речі, завданням переможця було забезпечити захист поверженого, щоб він не потрапив під копита коней і міг покинути арену самостійно або був із неї винесений зброєю. По закінченні турніру називалися імена переможців, роздавалися нагороди. Переможець мав право обрати королеву турніру.

Дослідницькі завдання. Знайдіть, зачитайте, прокоментуйте.

1 група. Описи одягу персонажів.

2 група. Опис інтер'єру середньовічного замку.

3 група. Приклади лексичних засобів (архаїзми, історизми, варваризми, екзотизми).

Спостереження за сюжетом твору. Інтерактивна вправа. Динаміка подій роману «Айвенго» (сюжетний ланцюжок): <https://learningapps.org/display?v=pijh3ymzn24>

V. Закріплення матеріалу, узагальнення та корекція знань

Творче завдання. Розповідь від імені однієї з дійових осіб (Седріка Сакса, леді Ровени, Ребекки, принца Джона, Айвенго, Ісаака): а) про хід турніру; б) про міжнаціональні взаємини і ставлення норманів до саксів, саксів до норманів, ставлення до євреїв.

Укладання інформаційного кола «Засоби творення історичного колориту в романі «Айвенго». (Варіант: інтерактивна вправа «Історичний колорит у романі “Айвенго”»): <https://learningapps.org/display?v=p1swy1xw324>)

VI. Підбиття підсумків

Бесіда за змістом уроку.

- Дайте визначення поняття «історичний колорит». Які є засоби його створення?
- Чому В. Скотта вважають винахідником прийому історичного колориту?
- Яку роль у творі виконують гумористичні епізоди?
- Яким чином автор досягає динамічного розвитку сюжету?

Мікрофон. Якою я побачив Англію XII століття?

Працюємо вдома

1. Перечитайте наступну частину пригод Айвенго (с. 36–59 підручника).
2. Розкажіть, як склалася подальша доля героїв роману.
3. Висловіть свою думку про жорстокі середньовічні закони та звичаї.